

üzlet, báványistene a haszon. Ezeket szolgálja telhetetlen mohósággal, teljes szívvel, teljes elméjével és minden erejével. Az önzésnek szolgál, mikor elad vagy vesz, mikor szeret vagy gyűlöl. Egyedüli vezetője, erkölcsi törvénye az egyéni, legfőlebb még a családi és faji érdek. Ha nem volna meg a példátlan faji gyávagsága, — olyan átkává lehetett volna már az emberiségnek, hogy magostól való kiirtása végett rég összefogott volna az egész világ népe. És ez a hazátlan, mindenütt idegen. Istentől megátkozott, embertől megvetett népfaj, azzal a mérbetlen erkölcsi koldusságával egy idő óta keresztény népek fölött való vezérkedésre tolakodik, tehát olyan polcra, amelyen legkönnyebben kockáztathatja valaki erkölcsi kincseit. Mert nem ráfogás ám részemről, mikor azt mondom, hogy a szociáldemokrácia táborát alkotó tömeg szípolozói majdnem kivétel nélkül zsidók. Nem példa nélkül álló jelenség?! Aki úgy át meg át van hatva az önzéstől, mint a posványviz a hüztől, — néppártolásban, felebarátszeretben végceskedik országszerte! Nem megdöbbentő merészség? Képes volna erre más, mint aki erkölcsileg teljesen lekracholt; mint aki akár az imádságot is képes üzletszerűleg kezelni? Bizonyára csak a kereszt engesztelhetlen ellensége képes arra, hogy folytonosan keltegesse a legalacsonyabb emberi szenvedélyeket és ingerelje őket az egyház ellen, mely önzetlen felebaráti szeretet, az igaz testvériség eszméjének hordozója s mely nélkül talán még ma is barbárságban élnénk vagy

visszaestünk volna abba, de bizonyára hátrább volnánk Ázsia népeinél. Az egyház kétezer éves tanítása szerint a felebarátot az Én-nel szinte egynek kell venni; felebarát alatt pedig érteni kellett minden embert kivétel nélkül, tehát nem csak a munkást, hanem a legutolsó koldust se zárva ki. Az emberi nem boldogításának egyedüli módja amaz eszme megvalósítása. Minden egyéb, amit avégből tenni lehet, legfőlebb töredéke, morzsája amaz isteni eszmének. Ilyen morzsákat lopkodnak a kath. egyház asztala körül ólálkodó szociáldemokrata vezérek, abból mázt készítenek csúf önzésük külső bevonására, hogy sikeresebben ámíthassák a keresztény emberiséget. Azonban vakard meg a mázt és előttd áll a zsidó az ő önzésével.

Régi dolog, hogy ha a kath. egyház ellenségeit föl akarjuk találni, — Izraelbe kell mennünk. Akár szabadkőműves páholyból, akár tanári katedréről, akár szinpadról, akár népgyűlési tribunról vagy kormaszastralról, akár a sajtó képes ábrázolatai vagy betűi részéről jó támadás az egyház ellen, — mindenütt ott találd a zsidót vagy személyesen cselekvőt vagy mint mozgató erőt. Dúbe egyedül ellene van irányozva, mert a kath. egyházat és vallást kivéve többé semmiféle olyan intézmény nincs a világon, mely hatalma alatt ne állana, lábai alatt ne fetrengene. Bizony-bizony rajtunk teljesedett be, amivel egykor ő volt fenyegetve: „A jövő vény, ki veled lakik a földön, föled emelkedik . . . ; ő ad neked kölcsön és nem te neki. Ő fejjé lesz, te pedig farkká.”

Valóban megdöbbentő az az eredmény, ami a zsidó népbolondítók munkálkodását máris követi. Keresztény, sőt kath. népek százezrei egy förtelmet árasztó zsidó sajtóterméket eléje helyeznek az evangéliumnak, egy zsidó szerkesztőséget egy jámbor zárdának, egy országfutó zsidó vigéet egy misszionáriusnak és így tovább. Nem szabad nézni, hogy hittestvéreinket, honfiainkat a sötétség fejedelmének néhány munkása még beljebb csalogassa az anyagi és erkölcsi romlás posványába, hanem minden alkalmat meg kell ragadni, hogy fölvilágosítással, meggyőzéssel pusztítsuk a szociáldemokrácia vetését, ahol csak lehet. Bár a kezdetnek állottunk volna ellene! Bár akkor léptünk volna akcióba, mikor még egy lábbal eltaposhattuk volna azt! Akkor talán lusták voltunk. Most legyünk gyávák és majd számolhatunk egykor a veszendőbe ment nyájért, de tudom, hogy ramegy lelkünk egész ára!

Sebeshelyi.

Az új végrehajtási novella és a polgári eljárás. A végrehajtási eljárásban lényeges módosításokat fog vonni maga után az új végrehajtási novella, amely szentesítés alatt áll. Minthogy ez a törvény nemcsak a hitelvezők, hanem az adósok érdekeit is melyen érinti, gondoskodtunk arról, hogy a magyar nép példákkel megvilágított megbízható utbaigazítást nyerjen e tekintetben. A könyv nyomás alatt van s néhány nap alatt elhagyja a sajtót. A könyv ára két korona lesz s az „Aikotmány” szerkesztőségétől a két korona előzetes beküldése mellett meg lehet rendelni. Az új végrehajtási novellával kapcsolatosan a peres eljárás egész komplexumát érintő végrehajtási ügyek is ismertetve lesznek népies nyelvvezetben.

A skeptikusok lelki rajzát és veszélyes szerepét, az akarat betegségét s a francia jellem változatosságát ismerteti a 150. 151. oldalon. Egységes, évezredekre szóló akaratot kíván Európában s ezt az oroszoknak jósolja: „Hadd szakadjon valahára vége az apró állam-életek hosszú komédiájának, meg a dinasztikus és demokratikus sok felé akarásnak.” „A jövő század a világruralom százada lesz.”

Az „erényeink” című VII. részben: „Csak oly erényeink lesznek (ha egyáltalában lesznek), amelyek szívünk legtökéletesebb hajlamaival, legforróbb szükségleteivel alaposan összefernek: rajta tehát, keressük őket rejtek útainkon!” (161. old.) „A szellemileg korlátoltak . . . az Isten előtti teljes egyenlőségért küzdenek s már ecélből kell istenhívőknek lenniök: az átheizmus leghevesb ellenfeleit köztük találd.” (162. old.) „Az önmegvetés rekedt, sóhajszerű, de igaz hangja (a prédikátoroké) . . . az elsötétült és megrúttl Európa hangja.”

Továbbá nézetei: „Nem tudjátok, hogy csak a nagy szenvedés emelte az embert eddig összes magaslataira. „Egyszerre teremtmény és teremtő az ember . . . örület és zavar foglalja.” (164.) „Nem volt-e eddig minden isten egy-egy szentté avatott ördög.” Minden erény közel áll a butasághoz, minden butaság az erényhez”, ostoba, mint egy szent, mondják Oroszországban. Vigyázzunk, nehogy végül csupa becsületességből unalmas szentekké váljunk!” (166. old.)

„Szinte minden magasabb kultúra a ke-

gyetlenség szellemi fokozásán alapul, ez az én állításom.”

Ezen részben a nőről ezeket találd: „A férfival egyenlő jogokról, egyenlő nevelésről, egyenlő igényekről és kötelességekről álmodni: a szellemi korlátoltság tipikus jele ez.” „Birtoknak kell tekinteni a nőt, elzárható tulajdonnak, otyasminek, ami szolgálatra termett, aminek hivatása ezzel kimerült. Meg kell hajolni Ázsia óriási fölénye előtt.” (170. old.) „Kellemes háziállat a nő.” Figyelemremeltők ítéletei a nőről a 117. pontban: pl. a nő, ha majmolja a férfiak foglalkozását: politizálást, újságolvasást, (melyhez első sorban a regényolvasás számítható), ha elvesztette jámborságát, ha nem fél: legnőiesb ösztöneit áldozta fel, undorító és nevetséges még az istentagadó férfi szemében is.”

Demosthenes és Ciceró szónoki talentumát bírálgató tén az a német „együgyű szinpad szónoklata”: mely nemzetnél eddig csak „egy nyilvános félig-meddig művészi szónoki műfaj virágzott: a papi szöszék szónoklata.”

Az angol nép jellemzésében a következőkre akadunk: „Az angolok nem filozófiai faj; Baco neve a filozófiai szellem megtámadását jelenti, Hobbes, Hume és Locke a „filozofus” fogalmának lealacsonyítását és kisebbitését. Az angolok mechanikai világbutítása elleni küzdelemben megegyeztek Hegel és Schopenhauer. Carlyle, ez a zavaros eszű félig színész, félig szónok, jól tudta, mi az angolok fogyatkozása. Ezt a filozófiai-ellenes fajt kitűnően jellemzi,

hogy szigorúan ragaszkodik a kereszténységhez. Az angol durvább létére jámborabb is, mint a német: „inkább szüksége van a kereszténységére.” (181. 182. old.) „Nemely igazság arra való, hogy középszerű agyak fedezzék fel, . . . ez a kellemetlen megalapítás éppen most időszzerű, mióta tisztas, de középszerű angolok többek között Darwin, John Stuart Mill, Spencer Herbert szelleme kezd az európai izlés középső rétegeiben uralkodni. Lohet, hogy a nagyobbabszabású cselekedetek, az alkotás embere tudatlan lesz, míg a Darwin-fele tudományos felfedezésekre inkább szűk látókör — valami angolos diszponál. Angol eredetű mindaz, amit modern eszméknek, egyuttal hareosai és áldozatai is.” „Valóban ma egy elbutult, eldurvult Franciaország tombol az előtérben.” Franciaország pesszimista, Schopenhauer szelleméből él, izlése eldurvult.” (184. 185. old.)

A 188. lapon szól az izlést megbetegítő német zeneről. Reformálását óhajlja akképpen, hogy a zene feledtesse el az erkölcs világot, s hogy a hanyatló, szinte érthetlenné vált erkölcsi világ minden színét nagy messzeségekből magához csábítsa.

A IX. részben azt fejtegeti, hogy „mi az előkelő.” Az arisztokrata társadalom és minden magasabb kultúra az erkölcsösebb, de régi korhad kulturák romjain épült fel. „Az előkelő kaszt eleinte mindig a barbárok kasztja volt.”

Az arisztokrácia lényege az, hogy a társoda-

A civilizációt a kereszténység terjesztette. A mely népek a kereszténységhez nem csatlakoztak, vagy elenyésztek, vagy ha fennmaradtak, a kultúrában igen hátramaradtak.

Deák F.

Kath. Népszövetség.

Szentegyházásfalú.

Szentegyházásfalú (Udvarhelym.) községben július hó 19-én alakult meg a népszövetség. Puskás Gergely dicsőszentmártoni plébános, mint a népszövetség egyik szervezője a helybeli plébános buzgó közreműködésével, ezert meghaladó lelkes hallgatóság előtt kibontá a népszövetség győzelmi zászlóját. Nagy hatással fejtegette a nagy és zsufozásig újratos hívőkkel megtelt templomban a kath. öntudat felebredésének szükségét s a szentmise végeztével a templom előtti nagy téren az ezert jóval túlhaladó lelkes közönség előtt a kath. népszövetség magasatos célját s már eddig elért sikeres eredményeit ismertette.

Dr. Burnáz Imre körorvos hatásos beszédet mondott, nagy érdeklődés közt fejtegette a népszövetség megalakításának elodázhatatlan időszükségét, egyszersmind kijentette, hogy szegény népszövetségi tagok részére, teljesen ingyen fogja kiszolgáltatni a szükséges gyógyszereket. Elismerést és nagy hálat érdemlő áldozatkészségét lelkes örömmel fogadta a nagy gyűlés. Papp Albert plébános helyi igazgatónak, Bakó Károly, Hozó János, Zsigmond Márton tanítók egyhangulag csoportvezetőkné megválasztattak.

A hatásos beszédek elhangzása után a nagy számban megjelent táviratilag üdvözölték a Népszövetség lelkes vezéreit. A taggyűlés sorányon folyik, a gyűlés végén 200-an felül iratkoztak be.

A Kath. Népszövetség négy hónapja.

A Katholikus Népszövetség négy hónapja című röpiratból még van raktáron. A négy oldalas, apró betűs nyomtatvány nagy anyagot ölel fel és fokról-fokra halad annak bebizonyításában, hogy szervezett erők támadják a katolikus vallást és csak szervezett erővel lehet a magát már diadalmasnak hirdető ellenséges táborot visszazsorítani. A röpirat 11 fejezetre oszlik a következő sorrendben: A gonoszság új taktikája. Egy tábor, három hadtest. A külföldi Kiozsi a fekete sereggel. Itt a Népszövetség? A népiroda. Új csapatok szervezése. Egy próba-felépés. Mindnyájunknak itt kell lenni.

Megkaphatja a röpiratot bárki ingyen. Árat nem szabott neki a népszövetségi iroda. A méltányosság azonban úgy kívánja, hogy a portó s a kezelési költséghez járuljanak hozzá, akik nagyobb mennyiségben akarják szétosztani a röpiratot. Portó és csomagolási díj a következő: 50 darabig 46 fillér, 100 darabig 70 fillér, 200 darabig 1 korona, 300 darabig 1.50 korona, 400 darabig 2 korona stb.

A röpirat magyar, német és tót nyelven jelent meg. Akik tehát rendelést tesznek, azok jelentsék, hogy milyen nyelven kívánják a röpiratot. Magyar nyelven már mostantól, német és tót nyelven a jövő hét közepétől szállítja az iroda. A portódíjat legeelszerűbb levélbélyegben mellékelni.

A rendelésnél ezt a címet kell használni: Katholikus Népszövetség, Budapest, VIII., Szentkirályi u. 28.

Támogassuk szívvel-lélekkel, vagyis tollal és pénzünkkel az egyházme-gyénk érdekeit szolgáló ezen egyet-len lapunkat.

lom céljának tartja magát s azért könnyű lelkiismerettel áldozza fel az emberek óriási tömegét." (192. old.)

Az élet lényegében . . . a gyöngébbek és idegenek megtámadása, könnyörtelen elnyomása." Az előkelő ember kiválasztja azokat a lényeket, kiket az ő büszke ellentété fejeződik ki és megveti őket." „Az önzés az előkelő lélek lényegéhez tartozik”, éppen így a finom ember lényegéhez tartozik az „alarc” tisztelete. „Nagy, büszke hideg vérrrel élni: mindig az erkölcs világán túl.”

Ezek Nietzsche munkájának alapelvei főbb vonásokban, kivonatban.

Miért foglalkozunk Nietzschevel? Talán nagy tudós, talán új és üdvösséges tanokat hirdet? Talán a világkultúrát egy óriási lépéssel előbbre vitte? Talán lángész, amely magához vonz megbámulni alkotásait, ritka vívmányait? Egyért sem. Foglalkozunk vele azért, mert nagy népszerű író s mert az emberiséget az erkölcs kötelekeiből törekszik kiszabadítani és ezután oly világnézetet radikálni a vakon utána rohanó olvasó közönségre, mely gátat vet összes emberi feladatai elé.

Foglalkozunk vele, mert „másfél évtized óta egész Európa filozófiai érdeklődése övezi alakját s Magyarországon is immár nagy kör fordul feleje a megismerés vágyával.” Sőt főiskoláink egyikén-másikán szelleme hódít, az olvasó közönség móhon kap utána, főképpen a magyar fordítás után. És nekünk mi sem lehet fontosabb feladatunk, mint ismerni a forrást,

ahonnan a társadalom és ifjuság romboló szel-leme kiindul; mi sem lehet erősebb kötelessé-günk, mint a megízent harcra] fegyverkezni és a szellemi veszélyt megakadályozni.

Természetes, taláunk munkájában olyan helyekre, melyeken a ker. szín megvan, melyeket a természet törvénye megvéd: hisz a rengeteg rombolásban is maradni kellett valami épnek, valami természetesenek itt-ott, erejével mindent össze nem zúhatott.

„A lángésznek két fajtája van — írja ő — : egyik mindenekelőtt teremteni akar és teremt; a másik szivesen termékenyül és szül.” Ha ezen tételét szerzőjére visszafordítjuk és applikáljuk akár akaratára, akár teremtményére, akár termékenyülésére, rögtön tisztába jövünk, hogy őt a lángész vádjával nem illehetjük. Bármely lángész a szellemi vagy fizikai létjoggal nem bíró akadályokat ha el is söpri utjából előbb, valami naggal tölti be a támadt úrt. De Nietzsche-nél ezt nem találjuk meg. „Ő mindent, amin eddig az emberek hite esüngött, izzé-porrá tört.” És újat, jobbat nem adott.

Szembeszökő ellenmondásokba keveredik, ami a lángésznek nem tulajdonsága: „A zsidó ótestamentum, az igazságosság könyve, oly nagystíli emberek, dolgok és beszédek foglalalja, mit az ind és görög irodalomban nem találhatz.” (96. old.)

A 126. oldalon: „A zsidók prófétái egybegyömösözöltek mindent, ami gazdag, istentelen, gonosz, erőszakos.”

„Az emberszeretet a legelőkelőbb és leg-

Az erdélyi római katolikus Tanítóegyesü-lete Szövetségének közgyűlése.

A Szövetség július hó 14-én Csíksomlyón a tanítóképző gyakorló iskolájában tartotta meg idei közgyűlését. A közgyűlést megelőzte 12-én d. u. 3 órakortól kezdődőleg a püspöki tantervet részletesen feldolgozó bizottság tanácskozása. A tavalyi szövetségi gyűlés megbízásából ezen megbeszélésben mint előadók résztvettek: Xántus Elek, Buzás János, Imre János, Kőmény Gyula, Páll Albert, Antal János, Földes Zoltán, továbbá Ferencz József a felesiki kör elnöke, Matskassy József a Szövetség jegyzője, Zsögön Zoltán a csiki egyesület elnöke, Péter János dr. a Szövetség alelnöke. Az előadóktól kidolgozott tervezeteket a bizottság letárgyalta és különböző módosításokkal elfogadta. Kőmény Gyula az irva-olvasásnak a hangoztató módszer szerinti részletező tervét, Bene Sándor a Baka László a történelem, a polgári jogok és kötelességek, Antal János a földrajz, Földes Zoltán a játéktorna, Xántus Elek a kézimunka, Buzás János az olvasás, nyelvtan, helyes írás, fogalmazás, Páll Albert a gazdaságtan, Gyuresovecz Karoly né sz. Bala z s y Mária a női kézimunka anyagát dolgozták fel. A számtanra vonatkozó részt id. Józsa Sándor, az éneket Baka János utólag küldöttek be. A fonomimikai irás-olvasás újabb kidolgozására Péter Sándor nyert megbízást. Az összes tervek végleges áttekintésére a bizottság Karácsony József tanítóképző int. igazgatót, Buzás János, Péter Sándor és Xántus Elek tanítókat kérte meg. Amikor ezen megbízottak munkájukkal elkészülnek, a Szövetség az egész tervek végleges jóváhagyására küldi fel és kinyomtatásról gondoskodik.

A közgyűlés maga júl. 14-én folyt le. 1/28 órakor Erőss József főgimn. tanár Veni Sancte-val összekötött misét mondott a szentferenczrendiek templomában. A szövetségi gyűlést, minthogy Imets F. Jakó elnök nem jelenhetett meg, Péter János dr. alelnök vezette.

szélsőbb érzés . . . s aki ennek a kifejezésével megpróbálkozott, szent és tiszteletreméltó legyen ő nekünk mindörökké . . .” (99. old.) „Ne légy részvétel senki iránt.” (83.) Evidens, ravasz ellenmondások.

Az ent, mint alanyt; a gondolkodom-ot, mint állítmányt a feltétel és feltét variációiban csavargatja minden oldalára s végső szándéka, hogy az alanyt is, az állítmányt is, úgy a mondatban, mint a legikában összemorzsolja és ezzel kapcsolatban Kántot diskreditálja. Sikertelen, vakmerő támadást intéz a logika ellen, pedig tudhatta volna — ha lángész —, hogy Arisztoteles, Szent Tamás és Kant logikáján a feje bezuzódik. Ez oly gyengéje Nietzsche-né, hogy következetes, értelmes olvasója őt faképnél hagyja márcsak ezen egy hibája miatt is.

Megbocsáthatatlan agyérn részéről, hogy ebben a munkájában filozófusnak nevezi magát és Zarathusztrájában Krisztus Jézus utódjának. „Ki folytatja Jézus munkáját, azaz lerombolja.” Jézus korán halt meg s ha tovább él, tanait visszavonta volna.”

Első értékelők a zsidó próféták voltak. „Jézus hirdette az összes értékek első nagy újraértékelését.” Nietzsche a második „újraértékelés” prófétája.

Ez bosszantó logikai attentatum. Minden erkölcsi létezőt absurd tankomplexumával kivégez s aztán ezt az örületes munkát újraértékelésnek nevezeni.

A fennebbi kivonat azt tartalmazza, hogy Isten, lélek, én, erkölcs csak babona, fogalmuk kiirtandó a tudományból.

A szövetségi gyűlésen részt vettek Hosszú Ferenc atesiki és Bálint Lajos felesiki főesperesek, Balló István Csíkvármegye kir. tanfelügyelője, a főgimnázium és tanítóképző tanárai, a vidéki egyesületek elnökei közül Zsögön Zoltán (csiki e.), Szabó Sándor (kezdőrbai e.), Ferencz József (felesiki fiökköri e.), Todor István (alsicsiki fiökköri e.) stb. főleg azok, akik a leggyakorlaton is megjelentek.

Az elnöki megnyitó három kerkérdésről szólott, először is hangoztatta, hogy a hazafias nevelést erősíteni kell, hogy a világpolgári szellemnek gátat vehessünk, másodsor arra figyelmeztette a jelenlévőket, hogy a tanítói működést mélyíteni kell s minden eszközzel köze kell működni, hogy az analfabéták száma minél inkább csökkenjen. A harmadik feladat, mely a tanítókra vár: az iskola hatásának ki terjesztése a felnőttekre; ezt a történelem, a gazdasági ismeretek köréből vett felvilágosítással érhetjük el. A megnyitás után az elnök üdvözölte Balló István dr. kir. tanfelügyelőt és Hosszú Ferenc alsicsiki főesperest.

Az elnöki megnyitó kapcsán élénk eszmecserére indult meg. Balló dr. tanfelügyelő üdvözlő tankerületében a szövetségi gyűlést, kívánatosnak jelzi, hogy a tanító az iskolából kikerültekkel tartsa fenn a kapcsolatot és további is maradjon tanítójuk. Szociális és gazdasági eszmék özöne kerül felszínre, melyek megérték a kivételre, melyek megvalósításában a tanító rendkívüli eredménnyel működhetik. Eröss J. az alkoholizmus elleni küzdelemről szól, mely mindenütt lelkes harcosokra talál, nálunk azonban gyengén halad, noha a népet legjobban itt pusztítja.

A Szövetség táviratban üdvözölte Majláth G. Károly püspök urunk ő kegyelmességét és Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi minisztert. Azután a múlt évi közgyűlés jegyzőkönyvére adott főpásztori válasz olvastatott fel, melyben a főpásztor a Szövetség jogos törekvéseinek támogatását helyezi kilátásba, a népi és ifjúsági könyvtarak, a fizetési közigazgatás ügyé-

ben tett intézkedéseit közölte. A közgyűlés hódolattal vette tudomásul a főpásztori leíratot.

A választmányi jelentés került most felolvasásra, mely nagy vonásokban beszámol a Szövetség évi működéséről és összefoglaló áttekintést nyújt a vidéki egyesületek működéséről is. Pál A. indítványára a közgyűlés köszönetet szavaz a gondos jelentésért az elnökségnek; egyúttal utasítja, hogy a hátralekös egyesületi díjakat szigorúan hajtsa be.

A választmányi jelentéssel kapcsolatban az elnök jelentést tett a vasúti kedvezményes jegyek kieszközöléséről, a tantervet részletesen heti beosztással feldolgozó bizottság működéséről, a számadások megvizsgálására bizottság kiküldését javasolta.

Emez előleges ügyek letárgyalása után kezdetüket vették a felolvasások. Körödy Péter dr. theol. tanárnak az 1907. XXVII. t.-c. végrehajtásáról szóló felolvasás a szerző távollétében Pál Albert olvasta fel. Az értekezés azon előnyöket és ütköző pontokat fejtegette, melyek az 1907. évi XXVII. törvényekből és az ingyenes népoktatásról szóló törvényekből a hitvallásos népiskolákra nézve előállottak. Az érdekes fejtegetés mindvégig lekötötte a figyelmet. A szövetségi gyűlés a kiváló előadásért a szerzőnek jegyzőkönyvi köszönettel adózott.

Hasonló érdeklődéssel találkoztak a következő előadók is. Both Ferenc a kézimunka oktatás irányelveit állította össze. Először történelmi visszpillantást vetett a kérdés fejlődésére, majd a kézimunka jelen állapotát mutatta be és kiemelte, hogy a kézimunkának az a célja, hogy kezűgyűlést szerezzen, szemét gyakorolva megfigyelhetőségét eddige arra törekedjen, hogy mindent a lehető legjobban készítsen el. Szólott szociális és gazdasági hasznáról és kivitelének eszközeiről, az alkalmazandó anyagokról, a készitendő tárgyakról. Végül lelkes szavakkal emelte ki a kézimunka megszerettségéből az egész népre háruló hasznát. A felolvasás után többen eszméltek hozzászólással egészítették ki a kérdést. Csikszerebában épen

méltatlan, lealázó eljárás volna. Mert a jövő meg fogja mutatni, hogy mihelyt munkái nálunk is elterjednek az ifjú, sóvárgó nemzedék, melynek eszméi, elvetelvi, tudása még befejezetlen, hiányos, egyoldalú, sőt téves, öntudatlanul omlik a Nietzsche-féle tan karjai közé.

Még egy megjegyzést. Tétéleit sorra cáfolni annyi volna, mint ideiktatni a Theologia és filozófia összes érveit. Elég lesz ellene csak ennyit felhozni: aki az Isten, a lélek és az erkölcs létét, melyet elvileg hirdettek a védők, a Zendaveszta, atomisták, Anaxagoras, Pythagoras, Plató, Sokrates, Arisztoteles, Philó, Ciceró, a római és görög mitológia, Saturninus, Bazilides, Valentin és az Ophiták, Karpokrates, a mánicheizmus, Arianus, Alexandria Kelemen, Origenes, Areopagita Dénes, Szent Agoston, Claudius, Aquinói Sz. Tamás és iskolája Baco, Descartes, Locke, Spinoza, De la Metrie és Holbach, Voltair, Rousseau, Diderot, d' Alembert Helvetius, Condillac, Leibnitz, Kant, Schelling, Herbart, Baader, Beneke, Günther, Wallace a legnagyobb természettudós, Spencer Herbert és az egyház alapítója milliönyi tudásával, kiknek érveit más alkalommal közlöm tanulmányomból, mely készen van, — számtalan evidens döntő érvekkel: — ismétlem, aki az Isten, a lélek és erkölcs léte ellen még elvileg is fellázad, mint Nietzsche, annak munkáját nem így kellett volna címeznie: Túl az erkölcs világán, — hanem: Túl az értelem és az erkölcs világán.

a nyár folyamán tartanak a tanítók számára kézimunka tanfolyamot, melyen az ezen tárgyban kezdő tanítók igen szépen fogják a szükséges ismereteiket kibővíteni.

Gál Sándor felolvasása arról szólott, hogy a tanítói nyugdíjtörvény régen napirenden levő revíziójában miféle óhajításai volnának a tanítóknak megvalósítandók. A kérdés fejtegetésére ösztönt az adott, hogy a Kath. Tanügyi Tanács felszólította a kath. tanítóegyesületeket, hogy a kérdést vitassák meg és sérelmeiket sorolják fel. Gál Sándor 18 pontban összefoglalt határozati javaslatot terjeszt elő, melyek legnagyobb részét a tanítóknak sok idő óta hangoztatott sérelmeit orvosolnák. A szövetségi gyűlés némi változtatással a pontozatokat elfogadta. A gyűlés ezzel kapcsolatban a nyugdíjra való jogosultságból kizsúrt kántorok ügyét is magáévé tette; a megfelelő kérések megszerkesztését Gál Sándorra és Antal Jánosra bízta.

A felolvasások után a s z a m v i z s g á l ó b i z o t t s á g tett jelentést, mely szintén megrovásra méltónak találta azon egyesületeket, melyek a tagsági illeteket nem fizetik.

A s z ö v e t s é g i l a p ü g y é t többek hozzászólása után az egyesületekhez utalja a szövetségi gyűlést; csak ha azok anyagi és szellemi támogatásukat biztosítják, akkor lehet a szaklap megindítására gondolni.

G y ö r g y b i r ó Ignác a s z o c i á l i s t e v é k e n y s é g irányítására nézve tesz indítványt, hogy állítsanak föl mindenütt gazdasági köröket, ifjúsági egyesületeket és ezek szervezésében minden arra hivatott tényező: pap, tanító vegyen részt. Többek felszólalása után a gyűlés az eszmét helyesli, ámbar kötelezőleg elrendelni nem lehet.

S z a b ó Sándor azon kántorok érdekében tart szükségesnek egy kérvényt, akik a kántori nyugdíjalapból az 1907. XXVII. t.-c. értelmében kimaradtak. Sokan közülük 10 évre visszamenőleg fizették be a járulékokat. Az alapkezelő hatóság pénzüket kamat nélkül visszaadta, ámbar többen még nem kapták kézhez. De legjobb volna, hogy a nyugdíjalapban benn maradhassanak. Az indítványt még azzal egészítették ki, hogy főleg azokról a legrégebb kántorokról volna kívánatos gondoskodni, akik a nyugdíjalap megalkotásakor koruk miatt teljességgel nem vették föl. A Szövetség ilyen irányban kéréssel fordul püspök urunkhoz.

A Népszövetség pártolása érdekében Eröss József, Zsögön Zoltán, Fejér Gerő dr. emelnek szót.

Most már az elnök lemondó levelét terjesztette elő az alelnök. Imets F. Jákó elnök ugyanis korának terhei miatt elhagyta Szövetségünk elnöki tisztét. A Szövetség fájdalommal veszi tudomásul Imets Jákó apát, kanonok urunk visszavonhatatlan lemondását. Halálának jeléül, amiért a tanítóság ügyét evitzedekken át érdeklődéssel és jóakarattal karolta föl, a Szövetség az apát urat örökös tiszteletbeli elnökének választotta és kegyeltes érzelmeinek egyköszönő iratban fog kifejezést adni. A közgyűlés ezután a Szövetség elnökévé Péter János dr. tanárt, középponti alelnökké Fejér Gerő dr. gyulafehérvári tanárt és főnö. intézeti igazgatót választotta.

A szövetségi közgyűlés az elnök indítványára köszönetet mondott püspök urunk ő kegyelmességének főpásztori jóvoltáért, mellyel a megjelent szövetségi tagok elszállásáról és ellátásáról gondoskodni kegyeskedett.

Az elnök megköszöni a közreműködők fáradságát és a résztvevők kitartását. Ezzel a gyűlés délután 5 órakor bevégeződött.

H I R E K.

— **Püspöki körlevél.** Fiuai hódolattal vetjük püspök ur öngyerméltóságának idei XI. számú körlevelét, melyben közli pápa ösztentésének választát, a magyar püspöki kar jubileumi gratulációjára, továbbá a szent kongregáció némely határozatát, ugyszintén a m. kir. válás- és kőoktatásügyi miniszter 77965. számú rendeletét arra nézve, hogy áttérések nélküli illetékes lelkesi állás üresedése esetén, a vallás- és kőoktatásügyi miniszterhez kell folyamodni. Pályázatot hirdet a nagyenyedi fegyintézetű lelkesi állásra és a lövetei, valamint a szekelyhodosi plebániakra. Pályázati határidő augusztus hó 10. ike. A körlevélben előforduló egyéb értesítéseket lapunk 29. és 30. számaiban már közöltük.

— **Személyi hír.** Kovács Lajos kanonok, egyházmegyei főjtanfelügyelő Előpatak fürdőre utazott.

— **A nyári vásár.** Városunkban e hó 27-én volt az ugynevezett szent Anna napi országos kirakó vásár. Ezt megelőzőleg, 23-án, 24-én és 25-én baromvásár volt, mely napokon sok átlatot hajtottak fel s első áron is kínáltak, de a vételkedv igen lanyha volt, s így eladásra csak kevés került. Oka a nagy takarmányhiány.

— **A VIII. kath. nagygyűlés.** Az Országos Katolikus Szövetség, mint a katolikus nagygyűlés rendezője, értesíti a katolikus közönséget, hogy a VIII. katolikus nagygyűlést folyó évi szeptember hó 13., 14. és 15. napján Budapesten tartja meg.

A nyilvános és diszülések székhelye a városligeti Iparcsarnokban lesz, mely egyedül képes befogadni a hatalmasan ébredő magyar katolikusok táborát.

A szövetség szokás szerint kétfélé jegyet ad ki: I. Belépő-jegyet, mellyel a nagygyűlés minden ülésén és ünnepségén részt lehet venni. Ára 1 korona. 2. Tagsági jegyet, mely a belépő-jegy nélkül is minden ülésen való részvételre és a jegy számának megfelelő állandó ülőhely használatára, a szakülésen való tanácskozássra és a zárt üléseken szavazásra jogosít fel. Ára 5 korona. Ugy a belépő-, mint a tagsági jeggyel vasuti kedvezmény jár. A kedvezményre jogosító igazolványokat a jegyekkel együtt szeptember 1-től kezdve küldi szét a Szövetség. A jelentkezéseket és a jegyek megrendelését azonban augusztus 1-től elfogadja. Az Országos Katolikus Szövetség címe augusztus 1-ig Budapest, VIII. ker., Szentkirályi-utca 28. szám, augusztus 1-től Budapest, IV. ker., Ferenciek-tere 7.

A VIII. katolikus nagygyűlés vázlatos elő-rajza a következő:

13-án, Vasárnap eucharisztikus körmenet. Ugyanazon napon a pápai jubileum diszülése és ünnepi felvonulás.

14-én, Hétfőn délelőtt a szakosztályi ülések, központi jellegű egyesületek kongresszusai. Délután az első nyilvános ülés.

15-én, Kedden délelőtt a második, délután a harmadik nyilvános ülés, mely utóbbit zárt ülés előzi meg.

Ezen általános program keretében alakul meg az Országos Kath. Diákszövetség, ugyanakkor alakul meg ünnepélyesen a Kath. Iskolaegyesület is. A nagygyűlés kiegészítésére szolgál a városligeti Műcsarnokban rendezendő egyházi műipari kiállítás, egy érdekes estéllyel. Ezen estélyre, melyet a Szövetség az Iparművészeti Társasággal karöltve rendez, külön belépő jegyek is adatnak ki azok számára, kik nagygyűlési jeggyel nem bírnak.

Katolikus Testvérek!

Öszinte öröm tölti el lelkünket, mert látjuk és látják ellenségeink is a katolikusok általános ébredését. A kereszt fénye, Krisztus szellemének hatalma évről-évre fokozódik országunkban, mely a szent kereszt erejével lett állammá és amelyet csak a kereszténység tarthat fenn a jövőben is. Istenünk dicsőségét és hazánk boldogságát kívánjuk tehát, mikor mi katolikus magyarok, kik legtöbben vagyunk ez országban, erősek akarunk lenni. A mi erőnkben van a baza és a társadalom ereje. Minthogy pedig az erőhöz *egység* kell, legyünk egyek katolikus voltunk megváltásában is. A budapesti VIII. nagygyűlésen képviseljük méltóképpen hazánk tízmillió katolikusát. Ne tekintsünk az út és költség terheire. Minden áldozatot, minden fáradságot hazánk és népünk jobb sorsával fizeti majd vissza az Isten.

Az Országos Katolikus Szövetség.

— **Halálozás.** Az alsó-kászoni esperesi kerület papsága úgy a maga, mint a rokonok nevében mélyen megsomorodott szívvel és fájdalommal tudaja, hogy forrón szeretett pap-társa föltisztelendő Bardocz István kozmási plebános, életének 65., áldozó papságának 36. és kozmási plebánoságának 29-ik évében egy évi súlyos betegség és a haldokló szentségeinek ájtatos felvétele után folyó évi július hó 24-én déli 12 óraker jobblétre szenderült. Temetése 1908. július hó 27-én d. e. 10 óraker az egek Urának bemutatandó engesztelő szentmise után a kozmási templom kerítésében fog megtörténni. Az Ur Jézus, kinek hűséges szolgája volt, legyen jutalma. R. I. P. S.! Kozmás, 1908. évi július hó 24-én. Az alsó-kászoni esperesi kerület papsága.

— **Vasárnapi munkaszünet meg nem tartása.** Az aradi kereskedelmi alkalmazottak szakszerveletének feljelentése alapján az aradi kihágási bíróság Éles Armin, Andrényi Károly, Dumány József, Herstein Mór és Adler Andor ottnai nagykereskedőket 25—25 K. pénzbüntetésre ítélte azért, mert alkalmazottaikat irodai munkákkal vasárnap délelőtt is foglalkoztatták. A másodfokon jóváhagyott marasztalandó ítélet felkerült a belügyminiszterhez, aki vizsgálatot rendelt el annak megállapítása végett, hogy a vasárnap délelőtti irodai munka szerves kapcsolatban van-e az előírásokkal, illetve, hogy az irodai munkának vasárnapon való elvégzése az üzletben a következő napokon való előírásokat lehetetlenné teszi-e? Berecz Ferenc kihágási bíró ejtette meg a miniszter által kívánt vizsgálatot és jelentése oda konkludált, hogy a vasárnapi munkához csak a pénztáros és ellenőr jelenlétére van szükség. Ennek folytán most a belügyminiszter az alsófoku iparhatóságok marasztaló ítéleteit jóváhagyta.

— **Kath. tanítók közgyűlése.** A Magyarországi Katolikus Tanítók Országos Bizottsága folyó évi augusztus hó 21-én délelőtt 9 óraker diszgyűlést, 10 óraker a Szent István-Társulat dísztermében közgyűlést tart. A diszgyűlést reggel 8 óraker a Jézus Szent Szive templomában szent mise és Tedeum előzi meg. A közgyűlés a Szentatya iránti hódoló ünnepély lesz; az alkalmi beszédet dr. Szentgyörgyi Jordán Károly apát mondja. A közgyűlés tárgysorozata: I. Előnöki megnyitó. Tartja dr. Szentgyörgyi Jordán Károly apát, egyházi elnök. 2. A katolikus népoktatás helyi intézői mit tegyenek a felnőttek oktatása kérdésének megvalósítására? Ember Károly lovag, világi elnök. a) A felnőttek oktatása miképen oldható meg a patronázssal kapcsolatban. Friedreich (Görcsöni) István. b) A női és férfi patronázssok szervezése városokban. Dr. Vass József. 3. A magyar beszéd tanításá-

nak módszere a nem magyar tanítási nyelvű népiskolákban. Mihalicska János. 4. A tanítói nyugdíjtörvény revíziója. Szamborowszky Rezső. Hozzájáruló: Kóródy Miklós. 5. A tanítóképzés reformja. Guzsvenitz Vilmos. 6. Indítványok. A katolikus polgári leányiskolák tantervjavaslat. Előadja: Keményffy Dániel.

— **A tanítók lelki gyakorlatai** Csiksomlyón júl. 14—18. voltak. Lelkivezető: László Ferenc S. I. volt. Részt vettek a következők: Ambrus Ferenc tanító, Csikesobotfalva. Ambrus Károly kántortanító, Küküllőke-ményfalva.

Antal Áron főgimn. tanár, Kézdivásárhely
Antal János kántor, Csiksomlyó.
Ádám József tanító, Gyergyóditró.
Antal János kántortanító, Szekelyszenttamás.
Bakó Albert tanító, Menaság.
Bakó Tamás kántortanító. Balánbánya.
Balázs Gyula tanító, Sári (Pestmegye.)
Balló Imre nyug. kántortanító, Csikszentimre.

Barabás Rajmond tanító, Gyergyóditró.
Barabás Pál tanító, Alvincz.
Bartha István tanító, Szépviz.
Boné Béla tanító, Torda.
Both Ferenc tanító, Gyergyószárhegy.
Brassai Károly főgimn. tanár, Csiksomlyó.
Bíró József kántortanító, Delne.
Buzás János kántortanító, Csikpáloca.
Csiszér Pethő ny. tanító, Csiksomlyó.
Csoboth István tanító, Kászonyifalu.
Domonyáncz Péter kép. tanár, Csiksomlyó.
Domokos János kántor, Csikszentmiklós.
dr. Dobos Ferenc főgimn. tanár, Csiksomlyó.
Ferencz János tanító, Csikszenttamás.
Ferencz József tanító, Csikjenőfalva.
Fodor Gáspár tanító, Mádéfalva.
Földes Zoltán tanító, Kerelőszentpál.
Gál Márton tanító, Csikdánfalva.
Gál Sándor kántortanító, Oroszhegy.
Gergely József kántortanító, Csikszantsimon.
György Lázár tanító, Csikesomant.
Györke Árpád tanító, Csikszentgyörgy.
Horváth Mihály tanító, Gyergyóalfalu.
Hozó Pál nyug. tanító, Csikszentmárton.
Imets Mózes kántortanító, Csikesieső.
Imre János tanító, Csikpáloca.
Incze Gyula kántortanító, Baróth.
Iványi Antal főgimn. tanár, Csiksomlyó.
Kapdebő Kálmán tanító, Gyergyóalfalu.
Krisztó István tanító, Csikszentkirály.
László Antal kántortanító, Gyergyóújfalu.
László Dénes kántortanító, Fenyéd.
László Péter tanító, Delne.
Lakatos Izra nyug. kép. tanár, Csiksomlyó.
Marty Lajos főgimn. tornatanár, Kézdivásárhely.

Matskásy József tanító, Gyulafehérvár.
Mayer János főgimn. tanár, Csiksomlyó.
Márkos Sándor kántortanító, Csikszentlélek.
Márton László tanító, Csikszentmárton.
Mihály Elek tanító, Csikmadaras.
Paláncz Sándor tanító, Csikjenőfalva.
Pap András főgimn. tanár, Szekelyudvarhely.
Péter Balázs tanító, Csikszentmárton.
dr. Péter János főgimn. tanár, Gyulafehérvár.
Péter Sándor tanító, Várdotfalva.
Pálosy Géza tanító, Csikmadaras.
Pfeiffer Lajos tanító, Gyergyóalfalu.
Puskás Tamás kántor, Szépviz.
Sándor Zsigmond kántor, Szépviz.
Sántha Albert tanító, Gyergyószentmiklós.
Saróssy József tanító, Arak (Moson m.)
Simonovics Gerő kántor, Gyergyószentmiklós.
Strasser Jenő tanító, Gyergyóalfalu.
Szász Károly tanító, Gyulafehérvár.
Szekely András kántor, Gyergyóalfalu.

Szlávik Ferenc főgimn. tanár, Csiksomlyó.
Takó Mózes tanító, Miklósvár.
Tallyán Imre tanító, Székelyfancsal.
Tamás Imre tanító, Csíktusnád.
Temes János kántortanító, Csíktusnád.
Tódor István kántortanító Csíkszatászeg.
Wéger Béla tanító, Buzásbesenyő.
Wéger Ferenc kántortanító, Csikmindszent.
Xantus Elek gyak. iskolai tan., Csiksomlyó.
Zsögön Zoltán kép. tanár, Csiksomlyó.

Osszesen: 75.

— **Holemányból írjak:** Popp József plébános 1908. júl. 19. búcsuzott el plébániájától. A kath. híveken kívül a gör. kath. lelkes, az evangélikus kántor és 8—10 evangélikus család együtt sirt a katolikusokkal. Mise után pedig külön búcsuztak el plébánosuktól a férfiak, az asszonyok, az ifjúság, az evangélikusok, a románok oly szeretettel, mely mindenkit meghatótt. Július 22-én reggel Drotleff Frigyes evangélikus kántor saját díszes fogatán szállította barátságából Szentagótiás plébánosunkat, kit Löw Tamás kurátor és Setz Tamás kath. organista is elkísérték a vasútig, másik két kath. polgár pedig ugyancsak ingyenesen szállítottak butorait a vasuti állomásig! Ezen felül a nép aprajánagya a plébánia elé gyűlt megegyezzer kezecsköltni szeretett plébánosának távozásakor, a kocsit pedig virágfüzérrel díszítették, s emlékül egy igen díszes virágcsokrot nyújtottak át plébánosuknak ragaszkodásuk némi kifejezésül.

— **Szovátán** a furdóvendégek száma jóval meghaladja az ezeret, a faluban a nagyszobák és csürök, a telepeken a villák mind meg vannak telve vendégekkel; az idén a furdó még sokkal látogatottabb, mint az elmúlt években, tehát emelkedik jól ennek a székely furdónak is a hírneve. Méltán is, mert akik eddig külföldi furdókön mulattak és gyógyultak, azok maguk mondják, hogy Szovátán minden tekintetben versenyez a külföldi leghíresebb sősfurdókkal, sőt még felül is mulja azokat — drágaság tekintetében. Vannak itt magyarországi papok is szép számban, az erdélyiek közül itt van Kalapács Imre alesperes, Görög Joachim plébános, Karácsony József képezdei igazgató urak és a nagysikói lelkes.

— **Okmánybélyeg használata a Szent-szeknel.** Több oldalról fölmerült a kérdés, vajjon a Kuria legújabb reformjának életbeleptetése után, mellyel tudvaleőleg együtt jár az eddig fennállott eljárási taksáknak jelentékeny leszállítása, miből fogják fedezni a pápai hatóságok és hivatalok tetemes fentartási költségeit. Ezzel a kérdéssel kapcsolatban fölmerült az a hír, mely szerint a Kuriánál be fogják hozni a bélyeges papír használatát. Úgy vagyunk értesülve, hogy ez a hír — mely először a L'Italia-ban látott napvilágot — nem szükkölködik alap nélkül. Eddig csak bizonyos meghatározott ügyeknél volt előírva a galamb-vizjeggyel ellátott, u. n. palomba-papírosnak használata. Ezentul azonban minden beadványnál kötelező lesz a külön e célra kiadandó bélyegpapírosnak használata, mely a C. R. A. (Camera Reverenda Apostolica) jelzésű s egyéb alkalmas jeggyel ellátva valószínűleg nemcsak Rómában, hanem minden püspöki hivatalban s egyházi hatóságnál kapható lesz — úgy hírlik — ivenként 1 lira fejében.

— **Meghívás.** A „Székely Társaságok Szövetsége“ harmadik rendes közgyűlését f. évi augusztus hó 24-én d. o. 9 órán kezdve Székelyudvarhelyen a vármegyéhez nagyteremben tartja meg, melyre a tagtársaságokat és a székelykérdés iránt érdeklődőket tisztelettel meghívja. Marosvásárhely, 1908. július 18 án. Deák Lajos, kir. tanácsos, elnök, Máthé József, főtítkár. Targyisorozat: Delelőtt (a közgyűlés kezdete 9 órakor.) 1. Elnöki megnyitót. Tartja: Deák Lajos elnök. 2. A szövetségben lévő testületek küldötteinek igazolása; jegyzőkönyvvezető és hitelesítők kiküldése. 3. Titkári jelentés a szövetség működéséről, a tagtársaságok tevékenységének befoglalásával. Előadó: Máthé József főtítkár. 4. Székely telepítés és visszatelepítés. Előadó: Dr. Zakariás János orsz. képviselő, a Brassói Székely-Társaság elnöke. 5. Udvarhely-vármegye közlekedésügye. Előadó: Dr. Paál Árpád várm. főjegyző, a Székelyudvarhelyi Székely Társaság titkára. 6. A magyarság jövője Erdélyben. Előadó: Dr. Király Péter ügyvéd, a Debreceni Székely Társaság tagja. 7. Udvarhely-vármegye kézmű- és háziipara. Előadó: Solymossy Endre székelyudvarhelyi ref. főgimn. tanár. 8. Udvarhely-vármegye népnevelésügye. Előadó: Dr. Solymossy Lajos áll. főrealisk. igazgató. 9. Vándor szabad liceumok létesítése. Előadó: Lajos Dénes a Marosvásárhelyi Székely Társaság titkára. 10. Szamadás költségvetés (a központi vezetőség véleményével.) Előadó: Dr. Sárkány Miklós várm. tiszti főügyész, szöv. pénztáros. 11. Tisztújítás (a kandidáló bizottság véleményével.) Előadó: a kandidáló bizotts. elnöke. 12. A jövő közgyűlés helyének és idejének megállapítása (a közp. vezetőség véleményével.) Előadó: Máthé József főtítkár. 13. Indítványok. Előadó: Máthé József főtítkár. — Tudnivalók: 1. Kiállítás. A közgyűlés ideje alatt ipari, ös-foglalkozási, etnografiai, földtani és tájrajzi kiállítás lesz a székelyudvarhelyi m. kir. kö- és agyagipari szakiskola helyiségében. Rendezi az Udvarhelyi Székely Társaság Hargita Nándor áll. ipari szakisk. igazgató vezetése és felügyelete mellett. E kiállítás ünnepélyes megnyitása a helyszínen megállapítandó program szerint aug. 24-én reggel 8 órakor lesz. 2. Jelentkezés. Kik a közgyűlésen részt akarnak venni, aug. 15-ig forduljanak a szövetség elnökeéhez Marosvásárhelyre. Elszállásoláért valamint a kiránduláson való részvételért pedig közvetlen a Székelyudvarhelyi Székely Társaság elnökségéhez szintén aug. 15-ig. 3. Kedvezményesjegyek. Az elnökség kedvezményes vasuti jegyeket kért és küld a közgyűlésre kiküldötteknek. Eziránt az igényjogosultak aug. 20-ig forduljanak a szövetség elnökségéhez Marosvásárhelyre. 4. Erkezés és fogadás. A vendégek érkezése és fogadása aug. 23-án d. u. 3 órakor. 5. Hirlapírók kongresszusa. A szövetség közgyűlésével kapcsolatosan aug. 23-án d. u. 5—7 óráig az erdélyrészi magyar újságíróknak gyűlése lesz, a szövetség elnökének vezetésével. Előadó: Lajos Dénes hirlapíró, a Marosvásárhelyi Székely Társaság titkára. Programja előértekezleten alapították meg. 6. Ismerkedés. Az újságírók gyűlése után este 8 órakor közös vacsora és ismerkedés. 7. Ebéd. Aug. 24-én déli 1 órakor a város és vármegye nevében a Székelyudvarhelyi Székely

Társaság közebédet ad a vendégek tiszteletére. 8. Kirándulások. A Székelyudvarhelyi Székely Társaság kirándulást rendez. Egyiket Homoródfurdóra és környékére, másikat Korond—Parajd—Szováta felé. Az első kirándulásra indulás aug. 25-én reggel 6 órakor a Deák-térrel kocsikon. Homoródfurdóra érkezés 8 órakor. Innen rövid pihenő után átrándulás a szentkeresztbányai vashámor megtekintésére. Reggeli a dobozói fenyevesekben. Reggeli után a Székely Selters sósborvíz forrás megtekintése, hol a társaság ebédel. Vacsorára visszatérés Homoródfurdóra. Innen Székelyudvarhelyre. Vezetők: Dr. Demeter Lőrinc főszolgabíró, Szabó Nándor tb. főszolgabíró és Lántzky József bányagazgató. Költség: egy kocsis egész napra 16 korona (három-négy ember is ülhet egyben) és az élelmickek ára személyenként felszítva. A második kirándulásra indulás szintén aug. 25-én reggel 5 órakor a Batthány-térről. Erkezés Korondra reggel 8 órakor. Itt reggeli, furdás, ebéd. Ebéd után tovább utazás a háromnegyed órányira fekvő Parajdra. A sóbánya és sómalom megtekintése. Ezután oszonna a Parajdi Székely Társaság rendezése mellett s tovább utazás Szováta, honnan a társaság aug. 26-án visszatérhet Székelyudvarhelyre vagy a parajd-külföldi vasuton hazamehet. Vezetők: Dr. Kovácsy Albert orsz. képviselő és Pálffy Jenő tb. főszolgabíró. Költség: egy kocsis 30 korona. Élelmezés a helyi árak szerint.

— **A misszio egyesületbe ajánlkozta a rendeztágonk:** Vilmán Géza, Korbuly Ignác, Anda Géza, Kicsid Béla, György Gábor, Badilla János; b) **Pártolotágonk:** Balint Lajos, Dóczy András (fiz. 10 K.), dr. Gyárfás Tihamér, Máthé István (fiz. 2 K.), Ágoston Ignác (fiz. 1 K.), György Lázár, Szigeti Gyula.

— **A fűdövesz gyógyezereül** a búkkakát-rány készítmények teljes joggal régi jó hírnévnek örvendnek. Ezen készítmények a legkülönbözőbb alakban használatnak, melyek között legjobban a „Sirolin-Roche“, miután ez határos, ingernélküli és mindenek előtt igen jóízű. Kapható minden gyógyszerárban.

CSARNOK.

Arról a keperől.

(Folyt. és vége.)

A magyarföldi dézmát később 1224. évben II. András a százföldre nyíltan ugyanabból az okból nem vezette be, mert a százföld sem tartozott az erdélyi püspök kormányja alá. S hogy a tizedszedés jogát maguknak a szász papoknak adta és nem az esztergomi érseknek, aki alá tartoztak, annak nyilvánvaló praktikus oka csak az lehetett, hogy a roppant távolság miatt fizikai lehetetlenség lett volna az erdélyi szász dézmát Esztergomból begubérálni. Egyéb-iránt II. András király diplomája 1224. évből való s tudjuk, hogy 1218-ból való az a terve, mely nem tudni mi okból, nem sikerült, hogy a milkovai püspöki szeket Szebenbe akarta át-helyezni; ha ez sikerül és a szebeni püspök

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testsúlyt, megszünteti a köhögést, váladékot, éjleli izzadást

Tüdőbetegségek, hurutok, számköhögés, skrofulozis, influenza
ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Mint hogy értéketlen utánzatokat is kínálunk, kérjen mindenkor „Roche“ eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svájc)

„Roche“

Kapható orvosi rendelre a gyógyszerárban — Ára övegenként 4.— korona.

alá kerülnek a szászok, nyilván ők is a maguk püspökének fizettek volna dézmát; de mivel 1224-ben a király látta, hogy ez a terve nem viheto keresztül, megadta a szászoknak a dézmáfizetést úgy, hogy a papjaiknak fizessék azt.

Igy hát teljesen alaposnak találjuk a Ref. Emlékirat mindkét állítását; azt is, hogy a kepe a szász dézmával föltetlenül egyidős, valamint azt is, hogy azt másképp megérteni nem lehet, mint csakis úgy, hogy egykorú az a székelyek megtérésével, illetőleg az első keresztény parochiák keletkezésével; az eltérés az, hogy amíg ezt az Emlékirat homályosnak tartja, mi, adatszerűleg is bizonyosnak ítéljük.

De rendkívül érdekesek és becsek a Ref. Emlékiratnak a kepe ősi voltát és speciális székely mivoltát támogató azon adatok és különösen ezek, amiket, hogy úgy fejezzük ki magunkat, a székely ősi alkotmányból, a székelyek ősi szokásaiból hoz föl, mivelhogy ismert dolog az, hogy a székely nép minden ősi intézményéhez, még a perjogbeli csekély jelentőségűeknek látszó különlegességekhez is mily makacs szívósággal ragaszkodott mindenha.

Az Emlékiratnak ez az okfejtése teljesen igazolja azt a mi előbbi állításunkat, hogy akár szent István, akár Kálmán királyunk alapította legyen is az erdélyi püspökséget és hozta be a dézmát Erdélybe — a székelyek egyházi külön szervezetének tényleges állapotán felül — közejük azt azért se vitte be, mert a székely nemzet mint olyan, minden nemzeti intézményével lett tagjává a magyar nemzeti családnak s amint a székelyek a maguk közigazgatási, birtokjogi stb. ősi szokásaikat, azoképp maradt meg egyházi téren is az őt saját külön paptartási törvényük — a kepe.

A székely parochia — a filiálisokat is beleértve — ösödöktől fogva megye néven fordul elő és a megye közönsége in solidum a patronus. Patronum faciant: Dos, aedificatio, fundus. Ezt ők kezdetől fogva hűségesen betartották. A templom, paplak, cinterem, iskola stb. építését, javítását, jókarban tartását a megye maga in solidum teljesítette; és sok megyénél pontosan meg volt állapítva, hogy ki mit és mennyit tartozik építeni. Fundust is kaptak a parochiák a megyétől, s így a parochia is részesedett a község közös tulajdonát képező külsőségekből. Ez volt a Canonica portio s mivel jobbjóság a Székelyföldön nem volt, a canonica portiót képező fundust a megye in solidum művelte meg; a közös községi Canonica portio mellett később, mikor a magánbirtok terjedni kezdett, adomány stb. útján szerzett parochiális földeket árendába adták vagy az arra vállalkozók tizedért dolgozták meg.

A patronátus harmadik eleme a Dos; és a székely megyék közösségi patronátusában ezt jelenti a kepe.

Kepeket fizetni mindenki tartozott, akinek termése volt. Akinek termése nem volt, az kepeket nem is fizethetett, de mivel a megye minden tagjának a közös patronátus jussán hozzá kellett járulni a Dos-hoz, a pap eltartásához, — akinek termése nem volt, az fizetett szemet, teljesített közmunkát, adott, amit adhatott.

A tizenkét kalangya után való kepefizetés ősrégi, a reformáció előtt messze időkre benyúló jogszokás a Székelyföldön. Ez a 12 kalangya után való fizetés azért oly régi, mert összefügg a Székelyföld más, szintén ősrégi intéstitúcióival.

Valamennyi székely a primo usque ad novissimum egyaránt nemes ember; az egyenlő nemességgel jár az egyenlő fizetési kötelezettség is; a Székelyföld a székely nemzeté; a község határa a község egésze; minden székelynek

joga van az ő állását megillető részhez a közös községi birtokból; magántulajdon a Székelyföldön régenté nem volt, mert a község határán belül föld a község lakosainak közös tulajdona volt.

Igy volt ez mindaddig, amíg a Székelyföld katolikus volt.

János Zsigmond fejedelem volt az, aki azon a címen, hogy a székelyek föllázadtak ellene, — kikezdte a székelyek régi jussait; — a dézmát is ő oktrojálta náluk, — már vagy azért, hogy magának több jövedelmet szerezzen, — vagy talán boszúból, hogy a székelyek kiverték a prédikátorokat.

Azaz, hogy fellázadtak ő szent felsége ellen. Ettől fogva kezdődött lassankint ott a székelyföldön is a magánbirtok joga fejlődni.

A reformáció előtti ezen birtoklási viszonyból eredt az, hogy a székelyek meglehetősen egyforma birtokrészekben gazdálkodtak és ez magyarázza a fent kitett ok mellett a tizenkét kalangyas állandó fizetési bázist is.

Megtámadtának a nemzeti (?) fejedelmek elseje által az ősi székely jog, ez, és az, hogy a fejedelmek jus regiumot affektálván, a székelyföldön is donációkat adtak és a székelyföldön is először ugyancsak a primorok „földön lakók” quasi jobbágyokká lettek, majd lassan holmi úrbériség is bevonult, — mindez természetesen apránként ugyan, de annál biztosabban teljesen elforgatta a Székelyföldön a régi birtoklási viszonyokat. Mindezt a kepe névze sem maradhatott hatás nélkül. Így keletkezett lassankint a felkepe (annál akinek 6 kalangyánál több nem terem), meg az oszpora (aes paratum), ami csekély készpénz attól, akinek semmi termése sincs.

A kepefizetés kötelezettségére nézve, bárha figyelemben részesült is az illető házias vagy nőtlen állapota, ez döntő bíró sem volt. Mert az özvegy, akinek munkabíró legény fia volt, s így hát gazdaságát elélthatta, kepeket fizetett. A döntő momentum az volt, hogy akinek gazdasága volt, aki tényleg gazdálkodott, akiről tehát nyilvánvaló volt, hogy az ő gazdaságának megvan a teljesítési ereje és képessége, — az köteles volt kepeket fizetni. Ez döntő bizonyíték arra, hogy a kepe nem párbér, aminthogy a párbért nemcsak a Székelyföldön, de egyáltalában soha és seholsem ismerték Erdélyben. Az tisztán magyarországi specialitás.

A kepe ellenben kizárólagos székely specialitás, a Székelyföld terméke, velejárója, terhe; mert a Székelyföldön külön székely jog, székely szokás volt, olyan, amely csakis a Székelyföldön találtatódott. Aki a Székelyföldön élt, ha máshonnan jött is oda, az mindenben a székelyjog és szokás hatalma alatt áll. Ha ki a Székelyföldről elszakadt, ezt a jogot nem viszi magával.

A Székelyföld szabad, mint maga a székely; a székely földről nem jár dézma, nem jár adó. Egyetlen és mindenkire egyformán, (mert a birtok is egyforma volt) kötelező szolgáltatás a székelyföld után csak a kepe. Nincs egy talpalatnyi székelyföld sem, amelyről ne járna kepe. Még a Székelyföldre később itt-ott betelepített oláhok is tartoztak kepeket fizetni — bárha más vallásuk is, — ami nyilvánvalóvá teszi, hogy a kepefizetés a Székelyföldtől el nem választható tartozás.

Mindebből világos, hogy a székelyföldi kepe nem személyes természetű, párbérszerű tartozás, hanem a székelyföldtől, illetőleg annak művelésétől függő tartozás, terhe. Kepekötelezettségtől mentes székelyföld éppen úgy nincs, mintahogy nincs olyan székelyföldtel művelő ember sem, aki kepeket fizetni köteles ne volna.

A magyarföldi és szászöldi tized a föld évi termésének egy tizedrésze; itt nem dönt az, hogy a föld hány gazdaságra van felosztva; a székely kepe önkönnyor jár 12 kalangya után, ahány önálló ökonomia van a megyében. A különbség tehát csak a fizetés kulcsa, de nem annak a jogalapja. A Székelyföldön ez a jogalap a székelyföld, a Szászöldön a szászöld, a Magyarföldön a magyarföld.

A székelyföldi külön fizetési külsének magyarázata az egyenlő nemesrendi jelleg, az ősi közös és egyenlő birtok illetőleg birtoklás.

Kepeket tartozott fizetni a Székelyföldön e föld minden birtokosa, különbség nélkül és mindig. Mivel pedig ez a dologi teher első és fő kritériuma, világos, hogy a kepe dologi teher, a föld terhe.

A Szászöldön mindenki fizetett dézmát, aki szász földet művelt, a magyar földön fizetett mindenki tizedet, aki tizedköteles földet művelt, a székelyföldön kepeket fizetett mindenki, aki székelyföldtel művelt, mert az egész Székelyföld kepeköteles volt.

A szolgáltatás a lan y a is ugyanaz tehát itt is, ott is, amott is. De a szolgáltatás tárgya is ugyanaz: a föld terményei. Éppen csak a mennyiség különböző, de ennek is tárgyi okai vannak. A reformáció után a kepekötelezettség dolgában a vallási hovatartozás sem hozott lényeges fordulatot. Aki a községben lakott, az kepeket fizetett a megye papjának. Ezt pedig a többség választván, előfordult, hogy katolikusok protestáns papnak, protestánsok katolikus papnak fizettek kepeket. Nagy későre és sok-sok acsarokodás után alakult ki az a helyzet, hogy ki-ki a maga hite papjának fizette a kepeket.

Azon tehát, hogy mindenki, aki székelyföldtel művel, a maga papjának kepeket tartozik fizetni mind e mai napig, semmit sem változtatott. Azaz, hogy az 1848. évi VI. t. kimondta a kepe megváltását ép úgy, mint a magyarföldi dézmát és a szászöldi tizedet. Hogy miért nem váltották meg, azt már egy előző dolgozatunkban kimutattuk; hogy éppen úgy meg kell váltani, azt nemcsak a mi Státusunk sürgeti, hanem rendkívül tanulságos és alapos munkálataiban kimutatja a szóban forgó Református Emlékirat is. Nincs kitüntetve, hogy ki írta, de teljes elismeréssel érdemel, mert nemcsak alaposan megvilágította a kérdést, de Dózsa Elek és Kolozsvári Sándor tévedéseit is megkorrigálta.

— rst. —

Szerkesztői üzenet.

Kéziratok beküldötnék. Türelmet kérünk, idővel közöni fogjuk.

H. tanító. A plébánosnak, mint iskola igazgatónak, joga van a vizsgán annyit kérzeni, a mennyit akar, de nem szép, ha a tanítót szóhoz jutni nem engedi.

K. T. A régi osztr. ért. kétförintos ezüstpénz értéke körülbelül 2 kor. 80 fillér, a régi 25 krajcárosé, ha széle meg recés, 35 fillér, a régi tizkrajcárosé 10 fillért ér.

Samukának. Humort és bizonyos elbeszélő képességet fedeztünk föl a novellában, de nagy hibája, hogy nemcsak a tárgy, de a feldolgozás is kissé gyermekes. Nem közölhetjük.

T. L. A fürdői levelet térszűke miatt csak meg rövidítve közölhetjük.

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista

bármily stílus és vallásu
templomrendezői tárgyak
javítása különösen: modern
olajlak műanyagokra.

Papp György könyvnyomdája Gyulafehérvárt.

Legujabb könyvnyomda Alsófehérvármegyében.

Szállítója és nyomtatója:

a Nagyméltóságú és főtisztelendő erdélyi püspöki hivatalnak, a gyulafehérvári ev. ref. esperesi hivatalnak, az Erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulatnak, a Gyulafehérvári róm. kath. főgimnáziumnak, a Gyulafehérvári kir. törvénytársaságnak és kir. ügyészségnek, Gyulafehérvár sz. kir. város tanácsának, a Gyulafehérvári takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári népbank részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári „Julia” takarékpénztár részvénytársaságnak, a Gyulafehérvári püspöki elemi és polgári leányiskolának, a Gyulafehérvári állami elemi és Gyulafehérvári iparos és kereskedő tanonciskolának, a Gyulafehérvári kir. közjegyzői hivatalnak, az összes ügyvédi irodáknak, a gyulafehérvári és vidéki nagyobb kereskedő cégeknek, a Gyulafehérvári „Johanna” gőzmalomnak, a Zalatnai állami kőfaragó és kőcsiszoló ipari szakiskolának, a Zalatnai takarékpénztár részvénytársaságnak stb. és az erdélyrészi róm. kath. lelkesi hivatalok egy nagyobb részének.

♣♣♣♣♣♣ **Állandó kiadványai:** ♣♣♣♣♣♣

KÖZMŰVELŐDÉS

Politikai, társadalmi, rk. vallásirodalmi és szép-
* * * * * irodalmi heti közlöny. * * * * *

— Az erd. róm. kath. Irodalmi Társulat
tulajdonában. —

XXX-ik évfolyam.

Gyulafehérvári Hírlap

Politikai, társadalmi, szépirodalmi és közgazdasági
* * * * * hetilap. * * * * *

— Saját tulajdonában. —

XXVI. évfolyam.

Erdélyi Oltáregyes. Lap

Az oltáregyesetek hivatalos közlönye. V. évfolyam.

Megjelenik füzet alakban havonként egy-
szer két nyomtatott iv terjedelemben.

Előfizetési ára egész évre 2 korona.

E nyomdában jelentek meg továbbá és kaphatók a következő művek:

PÜSPÖKMEGYEI ZSINAT.

Irta: Forster János, szentszéki tanácsos.

Háromszáztizenkét sűrűn nyomtatott oldalon tájékoztat ezen, az olvasó külön észrevételeinek feljegyzésére szolgáló margóval ellátott vastkos füzet a megyei zsinat megtartásának módjáról és szükséges előkészületeiről, az erdélyi speciális viszonyok tekintetbe vételével, a következő tartalom-jegyzék szerinti sorrendben: Előszó. — A zsinatról általában. — Megyei zsinat Erdélyben 1822-ik évben. — A kolozsvári 1848. évi zsinat. (?) — A megyei zsinat előkészítése, — összehívása, — helye és ideje, — tagjai, — hatásköre, — tisztviselői. — A zsinati ügymenet leírása. — A zsinat tárgyalási anyagáról. — A hitigazságok hirdetése. — A prédikálás, hitoktatás. — A szentségek. — A keresztség. — A bérmlás. — Az Eucharistia. — A bűnbánat. — Az utolsó kenet. — Az egyházi rend. — A házasság. — A papság tökéletes élete. — A testületi tisztesség. — A pap háztája. — Testületi szellem. — A zsinat egyéb teendői. — A szerzetesek ügye. — A hívő nép erkölcsi nevelése. — A hivatalos ügykezelés. — Az egyházi bíráskodás. — Zárószó.

A füzet ára 2 korona. Bérmentes küldéssel 2 kor. 20 fillér.

Intenciók könyv.

(Liber intentionum.)

A szentmisék naponkénti folytatólagos végzésének kimutatására szolgáló rovatos könyv akár egyes áldozároknak, **ad personam**, akár nagyobb egyházak vagy szerzetestestületek sekrestyeigazgatói számára.

- Ára 1 kor. 60 fillér, portómentes küldéssel 2 korona. -

Az élet értéke és jelentősége.

Bilczewski József lembergi püspök körlevele a középiskolai tanulókhöz. Ford. Szporni János, főgimn. tanár.
Ára 20 fillér.

A gyermekek házi neveléséről.

Irta: Jálínth György.

Ára 10 fillér.

Papi nyugdíj könyvecske. Ára 20 fillér.

Lelkesi hivatali nyomtatványok, püspöki, esperesi, lelkesi címmel nyomtatott levélpapírok, levélborítékok stb. stb. nagyraktára.